

Верка САСHEBA

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, България

ОСОБЕНОСТИ НА ЕДИН ТИП АДВЕРБИАЛНИ ЕДИНИЦИ И ТЯХНАТА ПРАВОПИСНА КОДИФИКАЦИЯ В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Verka SASHEVA

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

FEATURES OF A TYPE OF ADVERBIAL UNITS AND THEIR ORTHOGRAPHIC CODIFICATION IN THE BULGARIAN LANGUAGE

Резюме: Статията разглежда съставните адвербиални единици от типа на „от горе надолу“, „от ляво надясно“, „на живо“ и др. Очертават се някои техни граматични и структурни особености. Проследява се правописното им кодифициране предимно в Официалния правописен речник на българския език, като книжовният правопис на тези наречни изрази се съпоставя с употребата им в речевата практика. Ексерпираният материал, въз основа на който се правят изводите за изписването на тези адвербиални изрази, е от двата корпуса – WeBCLaRK и CLaDA.

Abstract: The article examines the compound adverbial units such as “from top to bottom”, “from left to right”, “live”, and others. Some of their grammatical and structural characteristics are being outlined. The orthographic codification of these expressions is primarily analyzed in the Official Dictionary of Standard Bulgarian Spelling, comparing the standard orthography of these adverbial phrases with their use in spoken practice. The conclusions regarding the spelling of these adverbial expressions are based on material excerpted from two corpora: WeBCLaRK and CLaDA.

Ключови думи: съставни адвербиални единици, правописно кодифициране, особености, употреба

Keywords: compound adverbial units, orthographic codification, characteristics, use

В българския език системата на наречията е разнообразна откъм произход и състав. Съществуват не само прости наречия, като *тук*, *там*, *сега*, но и такива, образувани от предлог и друго наречие или от предлог и вкаменена падежна форма (*вдясно*, *оттук*, *оттам*, *вкупом*, *вкъщи*, *снощи* и др.). В

българския език има и цели изрази с адвербиално значение (*по приятелски*), като някои са образувани чрез композиция (*горе-долу, надве-натри*). По-малко внимание обаче е обърнато в нашите граматика на многокомпонентните съчетания с адвербиално значение и на лексикализацията и адвербиализацията на съчетания от предлог + име (местоимение, наречие), за да се установят в съвременния български език вече като сложни наречия (*напът, посвоему* и др.).

Предмет на изследване в статията са съставните адвербиални единици, които имат общо адвербиално значение и непроницаема структура и в чийто състав задължително има един или два предлога. Те могат да са както двучленни (*на живо, на глас*), така и многочленни – *от ляво надясно, от горе до долу* и др.

Целта на труда е да насочи вниманието към правописа на адвербиалните изрази (съставни адвербиални единици, наречни съчетания) от типа: *от ляво надясно, от горе надолу, от горе до долу* и др., който не е еднозначно регламентиран в различните правописни речници (от 1983, 2002, 2012 г.), както и да се анализира границата между сложните наречия и съставните адвербиални единици. За постигането на целта се решават следните **задачи**: 1) уточнява се терминологичният апарат на изследването – изясняват се понятията *проста адвербиална единица, сложна адвербиална единица* и *съставна адвербиална единица*; 2) изследват се граматичните, семантичните, деривационните и структурните особености на адвербиалните единици; 3) прави се преглед на отразяването им в последните три правописни речника и анализ на най-честото им изписване в речевата практика (според материал от Българския референтен корпус (BulTreeBank) – WeBCLaRK и CLaDA, и CWB. CLASSLA-web.bg. https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=classlaweb_bg).

1. Теоретични основи на изследването – преглед на литературата по въпроса, терминологични уточнения

В граматичната литература няма еднозначно терминологично определяне на адвербиалните изрази от типа *от ляво надясно, от горе до долу, от горе надолу* и др. Още Александър Теодоров Балан говори за „**наречливи изрази**“ (напр. *от само себе си, по никакъв начин, на всяка цена, на добър час!*, *под ръка; от високо, от край до край, от глава до пети, от ден на ден*) (Балан 1940: 283). Това са изрази, служещи за наречия, съставени от повече думи, но с едно обстоятелствено значение. В Академическата граматика съчетания с предлог и име или предлог и друго наречие, в които все още не е настъпила цялостна адвербиализация, т.е. предлогът не се е слял с наречието или името в цялостна лексикална единица (наречие), като *наум, насън, начело* (ГСБКЕ 1982: 387), се определят като **наречни съчетания** (*по детски, по момчешки, у дома, от къщи, зад къщи, на топло, на студено, на ниско, на равно, на завет, по тъмно, по светло* и пр.) (ГСБКЕ 1982: 388). Към **сложните наречия**, об-

разувани с предлог *на* или *от*, се отнасят обстоятелствените наречия за място (посока), които са за насочване, като *наляво*, *надясно* и др., или за отдалечаване (*отдолу*, *отгоре*) (ГСБКЕ 1982: 401). Но адвербиалните изрази *от ляво надясно*, *от горе надолу* и др. подобни не са коментирани.

По състав наречията в СБЕ са диференцирани от Иван Куцаров на просити, сложни и съставни, като **сложните наречия** са сложни думи с два корена или са образувани от предлог и друго наречие (*отдолу*, *нагоре*, *докога* и др.), а **съставните наречия** „са образувани от две или повече думи, но имат едно лексикално значение, например *лека-полека*, *горе-долу*, *надве-натри*, *сега за-сега*, *по шампионски*, *по братски*, *по матроски*, *по своему* и пр.“ (СБЕ 1998: 351). Същата е класификацията им и в граматиките на Ив. Куцаров и Р. Ницолова (Куцаров 2007: 129; Ницолова 2008: 445 – 446). Още тук има впечатление за разминавания в определянето на граматичния статус на някои адвербиални единици. Така например Иван Куцаров (Куцаров 2007: 129) отнася *по своему* към съставните наречия и то е изписано разделно, докато в ОФПРБЕ (ОФПРБЕ 2012: 499, <https://beron.mon.bg/>) тази адвербиална единица е дадена изписана слято, което говори, че според нормативния речник е настъпила пълна адвербиализация и лексикализация на компонентите на мотивиращото съчетание, следователно то вече е регистрирано като сложно наречие – една лексема (*посвоему*). П. Осенова и К. Симов в своята „Формална граматика на българския език“ влагат друг смисъл в понятието **сложно наречие**: „Съществуват сложни наречия, които се анализират като многокомпонентни лексикални елементи. Такива са: *така нататък*, *все пак*, *все едно*, *може би*, *едва ли*, *едва ли не*“ (Осенова, Симов 2007: 45).

Ст. Георгиев отнася наречията *отляво*, *отдясно*, *наляво*, *надясно* към обстоятелствените наречия за място, и по-точно към наречията за странично пространство (Георгиев 1999: 86). Р. Станчева и В. Малджиева дефинират понятието **съставна лексикална единица** като „израз от две или повече графични думи за единица значение, в който съчетаването на изграждащите го компоненти не е подчинено на правилата на езика (синтактични и/или семантични), но отговаря на действащите норми в синхронното състояние на езика“ (Станчева, Малджиева 2023: 32 – 33). „Неизменяеми синтактични фраземи са съставните наречия, предлози, съюзи, междуметия, частици, както и съставните съществителни от лексикалния клас имена на географски обекти с двучленна структура.“ (Станчева, Малджиева 2023: 35). Към **неизменяемите синтактични фраземи** авторките включват съставните наречия: *на едро*, *на ръка*, *ден за ден*, *по китайски* (Станчева, Малджиева 2023: 35). Това е едно от малкото изследвания в българския език, което до известна степен споменава за разглежданите от нас адвербиални единици (*от горе надолу*, *от ляво надясно* и *от сега нататък*), като те се дефинират като съставни наречия, т.е. съставни лексикални единици (Станчева, Малджиева 2023: 37).

От краткия теоретичен преглед можем да направим следните изводи за употребата на термините, обозначаващи разглежданите от нас езикови единици. Един от най-разпространените термини за обозначаване на адвербиални единици, съставени от две или повече думи с едно лексикално значение, е **съставни наречия** (Ив. Куцаров, Р. Ницолова). Предимно като примери се сочат наречия, образувани от предлог и име/наречие или чрез композиция от други две наречия: *лека-полека, горе-долу, надве-натри, сега-засега, по братски, по шампионски, по своему* (Куцаров 2007: 129; Ницолова 2008: 445). Използват се и термините **наречни съчетания**: *по детски, по момчешки, у дома, от къщи, зад къщи, на топло, на студено, на ниско, на равно, на завет, по тъмно, по светло* (ГСБКЕ 1982: 388), и **наречни изрази**: *от само себе си, по никакъв начин, на всяка цена, на добър час!, под ръка; от високо, от край до край, от глава до пети, от ден на ден* (Балан 1940: 283). Р. Станчева и В. Малджиева ги отнасят към **съставните лексикални единици**: *на едро, на ръка, ден за ден, по китайски* (Станчева, Малджиева 2023: 35). В примерите в граматичната литература последователно липсват съчетанията *от ляво надясно, от горе надолу, от горе до долу*.

Ние ще използваме в изложението за тези изрази, състоящи се от няколко графични думи, но с общо адвербиално значение, термина **съставни адвербиални единици**, а когато е настъпила пълна лексикализация и предлогът се е слял с името и наречието, ще говорим за **сложни адвербиални единици** (**сложни наречия**). Като синоними на термина **съставни адвербиални единици** в изложението се използват и термините **адвербиални/наречни изрази** (**съчетания**). Под графична дума се има предвид „графична редица от букви между две съседни шпации“ (Малджиева, Станчева 2023: 33). С термина **прости адвербиални единици** назоваваме непроизводните наречия, които представляват една графична дума.

2. Преход от съставни адвербиални единици към сложни адвербиални единици. Особенности (структурни, морфологични, синтактични, семантични) на адвербиалните изрази

Ако разгледаме функционално-граматичното поле на адвербиалните единици (вж. за функционално-граматично поле у Ласкова 2024: 109), то в ядрото ще са простите и сложните адвербиални единици, а в периферията – съставните адвербиални единици. Както ще видим по-нататък в изложението, много често по един или други показател за измерване на степента на адвербиализация те показват сходства със свободните словосъчетания, следователно и по-ниска степен на адвербиализация от простите и лексикализираните сложни адвербиални единици (простите и сложните наречия).

Според своите структурни и деривационни особености съставните адвербиални единици (наречните изрази) се състоят от две или повече графични думи, които имат адвербиално значение. В структурно отношение можем да ги диференцираме на следните видове:

2.1. Предлог + съществително име (модел р N) – *на глас, на ръка, под наем, на завет* и др.

2.2. Предлог + име + предлог + име (модел р₁ N р₂ N) – *от време на време, от край до край* и др.

2.3. Предлог + прилагателно име (модел р Adj) – *по приятелски, по братски, по мъжки* и др.

2.4. Предлог + наречие (модел р Adv) – *от горе, от долу, на живо* и др.

2.5. Предлог + наречие + наречие (модел р Adv₁ Adv₂) – *от ляво надясно, от горе надолу* и др.

2.6. Предлог + наречие + предлог + наречие (р₁ Adv₁ р₂ Adv₂) – *от горе до долу, от тогава до сега*.

В исторически план, т.е. в старославянски и старобългарски, е изследван процесът на адвербиализацията на предложни съчетания (вж. Илиева 2019а: 71 – 102; Илиева 2019б: 202 – 215), но в съвременния български език такива задълбочени изследвания липсват. Ще използваме методика за установяване степента на лексикализация на пълнозначния елемент – съществително, прилагателно име, в съставните адвербиални единици, т.е. степента на адвербиализация (вж. Ласкова 2024: 111 – 172), като, от една страна, по този начин ще докажем, че съставните адвербиални единици принадлежат към полето на наречните единици, а от друга страна, ще изведем основните диференциални признаци (морфологични, синтактични, семантични, деривационни) на всички съставни адвербиални единици – със или без именен компонент в състава си. Семантичните и морфолого-синтактичните критерии, по които проверяваме степента на лексикализация и адвербиализация, са следните:

1) десемантизация и абстрактност на пълнозначния елемент в състава (съществителното име);

2) морфологична изменяемост (вариативност)/неизменяемост;

3) фиксираност (неразместимост на компонентите)/нефиксираност (подвижност на компонентите);

4) синтактична прекъснатост/непрекъснатост (непроницаемост);

5) задължителност на елементите (невъзможност за редукция)/възможност за редукция.

Нека приложим първия критерий към една двукомпонентна адвербиална единица, например *на живо*, и една поликомпонентна адвербиална единица – *от време на време*. И седемте значения на наречието „живо“, които най-общо се свързват с нещо, извършено ‘енергично, с оживление, активно, дейно’ (Речник на българския език <<https://ibl.bas.bg/rbe/>> – РБЕ), се отдалечават семантично от значението на съчетанието *на живо* ‘Непосредствено, не на снимка, на филм, по телевизията и под. (виждам)’. Според данните, извлечени от CWE (Корпус за езикови онлайн ресурси на южнославянските езици, сред които е и българският език – CLASSLA-web.bg), много често *на живо* се съчетава с „предаване на живо“, „гледам на живо“ със значение ‘събитие, което се излъчва едновременно с протичането му, а не на запис’:

През приложението имате възможността да правите залози, да депозирате и теглите суми, както и да гледате на живо всички спортни събития. <<https://www.clarin.si/ske/#concordance?>>

Значението на съществителното *време* се е отдалечило семантично значително от значението на съставната адвербиална единица *от време на време* 'понякога'. Този първи критерий обаче показва десемантизация и отдалечаване от значението на съществителното име (в редки случаи на наречието, както е в *на живо*) в съставни адвербиални единици. В другите структурни модели такава десемантизация невинаги настъпва (срв. *по приятелски, от ляво надясно*), затова те се характеризират с по-ниска степен на адвербиализация и поради това можем да твърдим, че те се доближават по този критерий до свободните съчетания.

Според втория критерий не се изменя името. Например в състава на тези съставни единици то не се членува, в противен случай губи своята адвербиална същност (**на ръката, *от времето на времето*). Въпреки че в разговорната реч могат да се степенуват някои съставни адвербиални единици със структурен модел р Adv, като *на ниско, на меко: Той обича да спи по на меко. Днес щъркелът лети по на ниско от вчера*, то поради тяхната стилистична ограниченост, ниска фреквентност и несистемност в степенуването (**по на живо*) не може да се говори за изменяемост на морфологично равнище. Що се отнася до неизменяемите части в съставните адвербиални единици – предлозите, при някои от тях се наблюдава вариативност на предпоставения предлог – *от горе – до горе* (но има и сложни наречия *отгоре, догоре, нагоре*), *от долу – до долу* (но и: *отдолу, надолу*, но не и **додолу*). При други съставни наречни изрази е невъзможна подобна вариативност – *от време на време, на живо, по приятелски, от край до край* и др.

Относно третия критерий анализът показва, че съставните адвербиални изрази се характеризират с фиксираност, неразмествимост на съставлящите ги елементи, например не може първо да е десемантизираното име, а след това предлогът или да се разместят предлозите в поликомпонентната адвербиална съставна единица – **живо на, *на време от време* и т.н.

Четвъртият критерий – синтактичната проницаемост/непронцаемост, се свързва с (не)възможността за присъединяването на съгласувано определение към съществителното, компонент на двата структурни модела: р N и р₁ N р₂ N. Именният компонент на разглежданите съставни адвербиални единици не може да присъединява съгласувано определение – *на глас, на завет, от време на време, от край до край* и др., както е невъзможно компонентите им да бъдат разкъсани от други клитики – **на му живо*. Това говори за тяхната синтактична идиоматичност.

Ако при предложните изрази може да се наблюдава редукция, предимно на постпозитивния предлог (*въз основа (на), относно (до), съгласно (с), съобразно (с), с оглед (на)* и др., вж. Ласкова 2024: 161 – 169), то при адвербиал-

ните изрази не може да се изпусне предлогът. Това обуславя петия критерий за определяне на настъпила лексикализация и адвербиализация.

Направеният анализ показва, че от морфологична, семантична и синтактична гледна точка съставните адвербиални единици се характеризират със следните признаци:

- семантична идиоматичност;
- неизменяемост (морфологична идиоматичност);
- фиксираност (неразместимост на компонентите);
- синтагматична непрекъснатост, непроницаемост (синтактична идиоматичност);
- задължителност на елементите (невъзможност за редукция).

Всъщност тези признаци заедно с адвербиалното значение служат като критерии за диференцирането им и са основен аргумент да ги разположим в периферията на адвербиалното функционално-граматично поле. Макар и по някои от показателите да не показват най-висока степен на лексикализация и адвербиализация и именно по това се различават от простите и сложните адвербиални единици, разположени в ядрото, то с основание намират място в периферията на това поле.

3. Кодификация на сложните адвербиални единици и съставните адвербиални единици в нормативните речници и речевата им употреба

Остава нерешен обаче въпросът относно критерия за различаване на пълната лексикализация и адвербиализация на предлог и име (наречие) и преминаването от съставна адвербиална единица в сложна (сложно наречие – *напът, нависоко, наум, посвоему*) при едни конструкции и непълната лексикализация в съвсем сходни в съдържателно-структурен план конструкции, които остават съставна адвербиална единица, включваща предлог и друга пълнозначна част (*на живо, на ниско, на глас, по мъжки*). Това затруднява и овладяване на правописа им – слято или разделно писане. Таблицата с примерите, дадени по ОФПРБЕ (2012), показва това противоречие:

Таблица 1.

Сложна адвербиална единица (сложно наречие)	Съставна адвербиална единица (две и повече графични думи за единица адвербиално значение)
нависоко	на ниско, на живо, на меко
наум	на глас
напът, навреме	на завет
посвоему, постарому, поновому	по приятелски, по мъжки, по женски
отгоре	от горе
догоре, дотам	до долу
доскоро	до утре

Остарелите падежни форми *старому, новому, своему* по-лесно и мотивирано образуват с предлога една сложна наречна единица за разлика от съставните адвербиални единици от предлог *по* и *прилагателно* (*по приятелски, по мъжки*).

Да разгледаме обаче съставната адвербиална единица *на живо*. Тъй като, когато функционира като адвербиален израз, е настъпила пълна лексикализация на предлога и думата *живо*, може спокойно да се нормира изписването му слято, като сложно наречие. Това се потвърждава и поради възможността да се употребява и като съчетание от предлог и субстантивирано прилагателно (срв. *Предаването е на живо*. (адвербиално значение) и *Ни на живо се радва, ни на мъртво плаче*. (няма адвербиално значение, субстантивирано прилагателно име). Не се откриват и структурни, деривационни (предлог + име), семантични (значението е винаги адвербиално) различия в сложното наречие *наум* и съставната адвербиална единица (наречното съчетание от предлог + име) *на глас* (срв. *Той чете наум./Той чете на глас*), за да са класифицирани с различен статус, който определя и различното им правописно кодифициране.

От сложните наречия трябва да обърнем внимание и на наречията, образувани от предлог + име/наречие, като е настъпила пълна лексикализация и те функционират като едно наречие. В ПРСБКЕ (1983/1995) и НПРБЕ (2002) наречия, образувани от предлог и наречие, съществително, когато образуват смислова цялост с ново значение, се пишат слято – *догоре, надолу, отдалу, навреме, наум, начело* и др. (ПРСБКЕ 1983/1995: 48 – 49). „Разделното писане се пази и в изразите като *от горе до долу, от къде на къде, от тук на там, от време на време*“ (ПРСБКЕ 1995: 48). Посочено е специално, че ако не образуват смислова цялост с ново значение, те се пишат разделно. Дадени са примери с *отгоре* и *от горе, на тясно* и *натясно*. Адвербиалните изрази *от ляво надясно, отпред назад, от дясно наляво* не фигурират в двата речника. В ОФПРБЕ (2012) тези правила са допълнени, като са добавени други адвербиални изрази:

„Разделно се пишат изрази, като:

от горе до долу, от тогава до сега (но: *от горе надолу, от ляво надясно, от сега нататък*), *от време на време, от край до край*.“ (ОФПРБЕ 2012: 65).

В таблица 2 е представена фреквентността на някои от често употребените адвербиални единици в двата корпуса (Clark и Clada) в съпоставка с нормативно установения книжовен правопис в Официалния правописен речник на българския език (2012):

Таблица 2.

Некодифицирани употреби	Адвербиална единица по ОФПРБЕ (2012)	BulTreeBank WeBCLaRK	BulTreeBank CLaDA
	от горе надолу	-	6
отгоре надолу	-	13	29
	от долу нагоре	1	5
отдолу нагоре	-	19	56
	от горе до долу	11	49
отгоре до долу		4	16
	от дясно наляво	0	0
отдясно наляво		1	4
	на живо	543	909
на живо		41	68
	посвоему	14	76
по своему		60	79
	на път	2	2
на път		710	4 749
	доскоро	912	1 895
до скоро		36	157

Анализът на резултатите от речевата им употреба според материала от *Българския референтен корпус* (BulTreeBank) – WeBCLaRK и CLaDA, показва следното: адвербиалните изрази *от дясно наляво*, *от горе надолу*, *от долу нагоре*, както са кодифициран в ОФПРБР, или въобще не са регистрирани, или имат съвсем ниска честотност. Може да се направи изводът, че съществено е разколебано книжовно нормираното им изписване, което е налице и при един друг тип сложни думи/синтактични съчетания в българския език, изследвани сред младото поколение (вж. Маринов, Тодоранова 2024: 124 – 132). Както се вижда от таблица 2, най-често тези наречни изрази се изписват така: *отгоре надолу*, *отдолу нагоре*, *отдясно наляво*. Друго отклонение от книжовната норма се наблюдава при сложните наречия *на път* и *посвоему*, като с по-висока честота на употреба в материалите от двата корпуса са съчетанията *на път* и *по своему*. Резултатите от речевата употреба в художествената литература и медийния дискурс показват, че не е настъпила пълна лексикализация и крайна степен на адвербиализация при тези съчетания от предлога *по* и съществителното *път*, старата падежна форма на местоимението *своему*. В бъдещ труд предстои да се анкетираат носители на българския език от различни възрасти, за да се потвърдят или опровергават тези резултати.

Въпреки нашите разсъждения за разликата между съчетанията от предлог *на* + субстантивизираното прилагателно *живо* и наречието *наживо*, изследваният материал показва, че в речевата практика се спазва книжовната норма за разделно писане. Все пак има немалко случаи на изписване като една лексема (*наживо*) – слято (вж. таблица 2).

Заклучение

Въз основа на всички разсъждения можем да направим следните изводи:

1. При анализа на сложните (образувани от предлог + име/наречие) и съставните адвербиални единици (наречни изрази от поне две графични думи, от които поне едната е предлог) се констатира, че еднакви по структура, семантика и функция единици се възприемат непоследователно или като сложна адвербиална единица (*на път, нависоко*), или като съставна адвербиална единица (*на живо, на ниско*).

2. Анализът на литературата по темата, както и анализът на трите правописни речника показват, че се пренебрегва уточняването както на статуса, така и на правописа на съставните адвербиални единици за посока *от ляво надясно, от горе надолу, от дясно наляво*.

3. Статистическата обработка на данните от Българския референтен корпус с художествена литература и медийни текстове показва, че нормативно установените адвербиални изрази в речевата практика се изписват различно от кодифицирането им според ОФПРБЕ (2012) – предпочитат се *отгоре надолу, отдолу нагоре, отдясно наляво, по своему, на път* вместо кодифицираните *от горе надолу, от долу нагоре, от дясно наляво, посвоему, напът*.

БИБЛИОГРАФИЯ

Балан 1940: Балан, А. Теодоров. *Нова българска граматика*. София: Книгоиздателство „Чипев“. // **Balan 1940:** Balan, A. Teodorov. *Nova balgarska gramatika*. Sofia: Knigoizdatelstvo „Chipev“.

Георгиев 1999: Георгиев, С. *Морфология на българския книжовен език*. Велико Търново: Издателство „Абагар“. // **Georgiev 1999:** Georgiev, S. *Morfologia na balgarskia knizhoven ezik*. Veliko Tarnovo: Izdatelstvo „Abagar“.

ГСБКЕ 1983: *Граматика на съвременния български книжовен език*. Том 2. София: Издателство на БАН. // **GSBKE 1983:** *Gramatika na savremenniya balgarski knizhoven ezik*. Sofia: Izdatelstvo na BAN.

Илиева 2019а: Илиева, Т. Адвербиализация и препозиционализация на предложни съчетания в старославянски език. – В: *Slovo*, sv. 69, Загреб, 71 – 102. <<https://core.ac.uk/download/pdf/286052554.pdf>> [30.11.2024]. // **Илиева 2019:** Илиева, Т. Adverbi-alizatsia i prepozitsionalizatsia na predlozhni sachetania v staroslavvanski ezik. – In: *Slovo*, sv. 69, Zagreb, 71 – 102.

Илиева 2019б: Илиева, Т. Наречни и полунаречни съчетания с предлог в старобългарски. – В: *Балканите – език, история, култура*. Том 6, брой 1, Статия 19, 202 –

215. // **Пиева 2019:** Пиева, Т. Narechni i polunarechni sachetania s predlog v starobalgarski. – In: *Balkanite – ezik, istoria, kultura*. Tom 6, broj 1, Statia 19, 202 – 215.

Куцаров 2007: Куцаров, И. *Теоретична граматика на българския език. Морфология*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“. // **Kutsarov 2007:** Kutsarov, I. *Teoretichna gramatika na balgarskia ezik. Morfologia*. Plovdiv: UI „Paisiy Hilendarski“.

Ласкова 2024: Ласка, Л. *Предложните изрази в българския език. Деадвербиални комитативни предложни изрази*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. // **Laskova 2024:** Laska, L. *Predlozhnite izrazi v balgarskia ezik. Deadverbialni komitativni predlozhni izrazi*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.

Маринов, Тодоранова 2024: Маринов, В., А. Тодоранова. Дигиталното поколение vs. слятото, полуслятото и разделното писане. – В: *Стратегии на образователната и научната политика*, 2024, 32 (5s), 124 – 132. // **Marinov, Todoranova 2024:** Marinov, V., A. Todoranova. Digitalното pokolenie vs. slyatoto, poluslyatoto i razdelnoto pisane. – In: *Strategii na obrazovatelната i nauchната politika*, 2024, 32 (5s), 124 – 132.

Ницолова 2008: Ницолова, Р. *Българска граматика. Морфология*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. // **Nitsolova 2008:** Nitsolova, R. *Balgarska gramatika. Morfologia*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.

НПРБЕ 2002: *Нов правописен речник на българския език*. София: Издателство „Хейзъл“. // **NPRBE 2002:** *Nov pravopisen rechnik na balgarskia ezik*. Sofia: Izdatelstvo „Heyzal“.

Осенова, Симов 2007: Осенова, П., К. Симов. *Формална граматика на българския език*. София: Институт за паралелна обработка на информация, БАН. // **Osenova, Simov 2007:** Osenova, P., K. Simov. *Formalna gramatika na balgarskia ezik*. Sofia: Institut za paralelna obrabotka na informatsia, BAN.

ПРСБКЕ 1983/1995: *Правописен речник на съвременния български книжовен език*. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“. Второ фототипно издание. // **PRSBKE 1983/1995:** *Pravopisen rechnik na savremennia balgarski knizhoven ezik*. Sofia: Akademichno izdatelstvo „Prof. Marin Drinov“. Vtoro fototipno izdanie.

СБЕ 1998: Бояджиев, Т., И. Куцаров, Й. Пенчев. *Съвременен български език*. София: ИК „П. Берон“. // **SBE 1998:** Boyadziev, T., I. Kutsarov, Y. Penchev. *Savremenен balgarski ezik*. Sofia: IK „P. Beron“.

Станчева, Малджиева 2023: Станчева, Р., В. Малджиева. Категорията съставни лексикални единици в нормативната граматика. – В: Коева, С., М. Стаменов (съст.). *Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ (София, 2023 година)*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 31 – 41. // **Stancheva, Maldzhieva 2023:** Stancheva, R., V. Maldzhieva. Kategoriyata sastavni leksikalni edinitsi v normativната gramatika. – In: Koeva, S., M. Stamenov (sast.). *Dokladi ot Mezhdunarodnata godishna konferentsia na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“ (Sofia, 2023 godina)*. Sofia: Izdatelstvo na BAN „Prof. Marin Drinov“, 31 – 41.

ЕЛЕКТРОННИ РЕСУРСИ

Български езикови ресурси онлайн БЕРОН <<https://beron.mon.bg/>> [30.11.2024].

CWB: CLASSLA-web.bg. <https://www.clarin.si/ske/#dashboard?corpname=classlaweb_bg> [30.11.2024].

РБЕ: Речник на българския език. <<https://ibl.bas.bg/rbe/>> [30.11.2024].